

Andrii Osiptsov,
*PhD (Candidate of Pedagogical Sciences),
Head of the Department of Physical Education, Sports and Health,
Mariupol State University, 129a, Prospect Budivelnykiv, Mariupol, Ukraine*

TRADITIONAL UNIVERSITY STUDENTS' ATTITUDE TOWARDS HUMAN VALUES PHENOMENON

The article is aimed at investigating the attitude of traditional university students towards the phenomenon of human values. To achieve this goal the author has used the following methods: questionnaires, interviews, rankings, observation. Pedagogical experiment has been carried out on the basis of Mariupol State University during 2013-2014 years. The study covered 4060 students of the Philological Department, Foreign Languages Department, Greek Philology Department, Law and Economics Department and Historical Department. Experimental data suggests that the ratio of traditional universities students' attitude towards universal human values are characterized by a certain variability which is impacted by the following criteria: the time of the study in a higher educational institution, students' age peculiarities, their value orientations, personal and social needs, family, educational environment, society, various forms of communication, ethical and aesthetic values, etc. The author considers and analyzes the level of students' human values taking into account the following criteria: behavioral and cognitive, behavioral and axiological, behavioral and praxiological, behavioral and motivation. According to the research results, the surveyed students have medium and low levels of the above mentioned values. The present empirical data allows to state that the attitude of the first and second-year students towards human values is influenced by the vital and learning experience, peculiarities of the age group, lifestyle, social functions that are preformed, and on the basis of which the education is carried on, the transformation, consolidation of qualities, values, needs and the preferences of a personality. The obtained data is considered by the author as an informational basis for the development of the innovative structural pedagogical system aimed at the development of students' personality and their attitude towards human values.

Keywords: students, human values, personality, spirituality, education.

Рецензент: доктор медичних наук, професор О. П. Романчук

Подано до редакції 06.03.2015

УДК: 370.156.004.2

Тетяна Анатоліївна Петухова,
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної та професійної освіти,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського,
вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна*

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Серед різноманітних напрямів наук про безпеку людини особливе місце посідає науково-освітянський напрям, в якому умовно можна виділити п'ять рівнів безперервної освіти в галузі безпеки життєдіяльності. Значне місце займає вища педагогічна освіта. Безперервна освіта з безпеки життєдіяльності охоплює всі вікові категорії та покликана поширити можливості людини в розкритті своєї індивідуальності, в підвищенні культурного та професійного рівнів, у полегшенні рішення життєво важливих для суспільства та особистості проблем.

Ключові слова: безпека, життєдіяльність, безперервна освіта, освітянський простір, рівні освіти.

У наш час прогрес, досягнутий діяльністю людини, має безмежні за масштабами як позитивні, так і негативні наслідки. Такий подвійний характер діяльності людини пояснюється з одного боку недостатніми загальними та фаховими знаннями, з іншого – моральною недосконалістю. Всі особливості сучасного техно-соціального середовища обумовлюють масштаби аварій і катастроф, а важкість їх наслідків ставить підвищені вимоги не тільки до фахової підготовки спеціалістів, а також і до їх психофізіологічних якостей. У сучасних умовах спеціаліст повинен шви-

дко сприймати і переробляти великий об'єм інформації, своєчасно приймати правильні рішення, вміло і адекватно діяти в критичних ситуаціях.

У різноманітних напрямах наук про безпеку людини особливе місце посідає науково-освітянський напрям. Його об'єктом є безпека життя і здоров'я особи у її природному і соціально-культурному життєвому просторі як явище, а предметом – моделі безпеки, які визначаються, по-перше, стійким розвитком оточення (середовище, соціум) і, головне, збалансування соціокультурним змістом цього оточення, по-

друге, гармонійним внутрішнім розвитком самої людини як універсуму, особистості та індивідуальності, її психофізіологічною сферою та свідомістю, що змістовно характеризується єдністю глибинних архетипів, ментального досвіду, наукового знання, соціальних норм і морально-етичних цінностей.

У реалізації гуманістичних та природоохоронних задач, рішення яких можливе лише на базі певного освітнянського рівня всього населення країни та розвитку системи підготовки спеціалістів в галузі безпеки життєдіяльності, безпека життєдіяльності виступає як галузь науково-практичної діяльності, що охоплює теорію та практику захисту людини від небезпечних і шкідливих факторів (небезпек) природного й антропогенного походження в усіх сферах діяльності людини. Головне її завдання полягає у сформованості в людині свідомого і відповідального ставлення як до особистої безпеки, так і до безпеки оточуючих, наданні їй базових знань та умінь розпізнавати й оцінювати потенційні небезпеки, визначати способи надійного захисту від них, надавати само- і взаємодопомогу, а також у навчанні оперативно ліквідувати наслідки прояву будь-яких небезпек у всіх сферах її предметної діяльності.

У цілому безпека життєдіяльності суспільства забезпечується державними програмами та нормативними актами [1;2;3], які включають: розробку та проведення природоохоронних заходів; систему профілактики та захисту здоров'я населення; заходи щодо забезпечення громадського порядку; систему оборонних заходів; заходи щодо захисту населення під час загрози або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного або воєнного характеру; підготовку фахівців та інженерних кадрів, які знають основи безпеки життєдіяльності, вміють впроваджувати в життя заходи щодо захисту людей і навколишнього середовища тощо. Однак, першочерговою ланкою в ланцюгу (процесі) вирішення проблеми є реформування змісту освіти всіх рівнів. Але об'єктивно цьому передують етапи наукового пошуку, а потім – формування мети та змісту навчання та виховання.

На підставі Закону України «Про освіту» і Наказів Міністерства освіти України [1;2] у навчальні заклади було введено нормативну дисципліну «Безпека життєдіяльності», яка була забезпечена Програмою підготовки студентів вищих навчальних закладів з дисципліни «Безпека життєдіяльності» (укл. В. А. Лук'янчиков, В. В. Мухін та ін., 1995), Навчальною програмою нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для вищих закладів освіти (укл. В. В. Зацарний, В. Г. Мазур, В. М. Мостовий, 1999), Програмою нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» (укл. В. В. Мухін, В. М. Заплатинський, М. І. Стеблюк та ін., 2002), Навчальною програмою нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для студентів вищих навчальних закладів освітніх рівнів «неповна вища освіта» та «базова вища освіта» всіх спеціальностей (укл.

В. М. Заплатинський, О. І. Запорожець, І. В. Іванова, В. І. Применко, Т. А. Петухова та ін., 2003) [8]. Але і сьогодні ця освітня дисципліна ще не має чіткого визначення та змісту, про що свідчать як практика вищих навчальних закладів, так і невдала спроба розробити таку програму вузьким колективом викладачів вищої школи. Серед недоліків програми – її дегуманізація, відсутність зв'язку з соціокультурним фоном стану та розвитку суспільства. Разом із цим у навчальних закладах спостерігається значний дефіцит кваліфікованих викладачів дисципліни «Безпека життєдіяльності»; не в повному обсязі вирішуються питання створення необхідної навчально-матеріальної бази й забезпечення навчально-методичною літературою дисципліни «Безпека життєдіяльності»; недостатньо уваги приділяється організації практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності» зі студентами в освітнянських закладах; відсутні науково-педагогічні дослідження з проблеми викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності»; недостатня організація взаємодії між навчальними закладами підвищення кваліфікації працівників освіти й навчально-методичними центрами з цивільної оборони та надзвичайних ситуацій в організації перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів дисципліни «Безпека життєдіяльності» [4].

Викладене вище свідчить, що перед суспільством і, передусім, національною освітою, постала актуальна проблема формування світоглядно-професійного фундаментального науково-освітнянського напрямку забезпечення гідних людини умов життя і діяльності, який синтезує сутність не тільки біологічного, а й соціального розвитку.

За В. І. Вернадським, природні і соціальні чинники слід розглядати як сторони єдиної системи. Новий освітнянський напрям має бути спрямований на надання знань не стільки про ліквідацію наслідків аварій, катастроф, нещасних випадків в побуті та на виробництві, скільки на попередження їх виникнення, профілактику, формування в особистості культури та поведінки безпеки. Він повинен носити передусім світоглядно-фахове спрямування. При цьому об'єктивно існують не тільки методологічні, освітнянські проблеми, але й чисто наукові.

Комплексне наукове розв'язання проблем безпеки дасть змогу здійснити науково-технічне обґрунтування правових і соціально-економічних механізмів політики в галузі захисту людини і середовища її існування. Із аналізу літератури [5;6;7;9;10;11] та нормативно-правових документів [1;2;5] умовно можна виділити п'ять рівнів безперервної освіти в галузі безпеки життєдіяльності.

Перший рівень – дошкільна освіта. Мета дошкільної освіти – виховання і формування безпечної поведінки, розуміння елементарних (біологічних) зв'язків у навколишньому середовищі, особливості взаємодії людини з ним. Крім того, перше соціальне оточення дитини – його родина, в якій виникає поча-

тковий освітнянський процес. З перших років життя, коли активність дитини в освоєнні світу заохочується дорослими, починається його освітнянська діяльність, у тому числі і в питаннях безпеки.

На наступних ступенях розвитку дошкільника ускладнюється його предметна діяльність і спілкування. Дитина починає зустрічати не тільки заохочування активності, але й обмеження з боку дорослих, введення його в нормативну фіксовану поведінку. В цьому – одна з характерних рис виховання безпеки на окресленому етапі розвитку особистості. При цьому слід звернути увагу на те, що виховання у початкових формах особистої безпеки як одна з умов формування особистості в цілому, повинно відбуватися з відчуттями міри. Якщо дитину залякати агресивним світом, то вона не навчиться ризикувати (а в деяких випадках ризик – важливіша частина самозахисту), почне сприймати світ як агресивне оточення і в результаті все життя витратить на боротьбу з ним. З іншого боку, навчання дітей здатності самозахисту, розумному ризику в екстремальних ситуаціях не має нічого спільного з формуванням і розвитком у дітей схильності до агресії, негативних емоцій, що може відбуватися не лише під впливом перегляду бойовиків, прочитаних книг і журналів певної категорії, але й під впливом деяких дитячих ігор та іграшок (наприклад, ляльки-монстри, трансформери, чудовиська тощо).

Крім того, одна із задач навчання основам безпеки життєдіяльності в дошкільній освіті – це безперервний розвиток усвідомлення дітей на основі послідовності програм основ безпеки життєдіяльності дошкільної та початкової загальної освіти та утворення необхідних педагогічних умов їх реалізації.

Другий рівень – загальна освіта (початкова, середня, старша) – спрямований на формування відповідального відношення учнів до безпеки життєдіяльності і здоров'я людини, розробку первісних практичних навичок поведінки в екстремальних ситуаціях. Характерною рисою даного рівня є створення відповідних умов до прагнення безпечної практичної діяльності та умов життя на підставі отриманих загальних знань і відповідних навичок.

Мета шкільного предмету з основ безпеки життєдіяльності полягає у формуванні в учнів необхідних складових індивідуальної захищеності людини, а саме: психологічної готовності адекватно діяти у разі наближення чи виникнення небезпек, умінь і навичок свідомого прийняття рішень; усвідомлення учнями своїх прав та обов'язків стосовно власного здоров'я, здоров'я оточуючих, надання медичної долікарської допомоги; у навчанні учнів зберігати природу, бачити цілісну картину небезпек (небезпеки), пов'язаних з навколишнім середовищем та аналізувати їх.

До задач, що вирішуються на даному рівні, відносяться наступні: забезпечення засвоєння знань про взаємодію природи, суспільства та людини; розвиток інтелектуальних і практичних умінь з безпеки життя; виховання ціннісних орієнтацій особистості в цьому

напрямку, прагнення до активної практичної діяльності (утворення безпечних умов життя і діяльності людини). Для кожного ступеня загальної освіти притаманні особистісні задачі, які вирішуються відповідними програмами.

У результаті навчання загальноосвітня школа повинна не тільки дати загальні знання з питань безпеки життєдіяльності й прищепити початкові навички безпечної праці, але й сформувати (виховати) поважне відношення до питань безпеки, добиваючись усвідомлення того, що право на забезпечення допустимого рівня безпеки в житті є одним з основних прав людини; в будь-якій діяльності безпека повинна бути пріоритетною у відношенні до її результатів; грамотне відношення до питань безпеки в усіх сферах діяльності людини є запорукою збереження її здоров'я і благополуччя.

Третій рівень – середня професійна освіта. Метою на цьому рівні поряд з формуванням професіоналізму є інтеграція загальнокультурної й професійної складових компетентності майбутнього працівника з усвідомленим розумінням необхідності безпеки праці, безпечної поведінки в соціумі та екологічної культури.

Основною задачею є розвиток здібностей прийняття грамотних, з точки зору безпеки, рішень спеціалістами середньої ланки при управлінні виробництвом або навчальним процесом, а також організації діяльності колективу. Реалізується через практичну діяльність за фахом з усвідомленням необхідності безпеки.

Четвертий рівень – вища професійна освіта. У вищому навчальному закладі «Безпека життєдіяльності» – це інтегрована дисципліна гуманітарно-технічного спрямування, яка узагальнює дані відповідної науково-практичної діяльності, формує поняттєво-категорійний, теоретичний і методологічний апарат, необхідний для вивчення у подальшому охорони праці, захисту навколишнього середовища, цивільної оборони та інших дисциплін, які вивчають конкретні небезпеки і способи захисту від них. Цей рівень характеризується безпосередньою практичною діяльністю або безпосередньою участю у прогнозуванні чи моделюванні результатів прийняття управлінських рішень та проектів.

Метою навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» є забезпечення відповідно сучасним вимогам теоретичними та практичними знаннями на засадах наукових досліджень в галузі безпеки життєдіяльності, а саме: про загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій, в першу чергу техногенного характеру, їх властивості, можливий вплив на життя і здоров'я людини та формування необхідних у майбутній практичній діяльності спеціаліста умінь і навичок для їх запобігання, профілактики та ліквідації їх наслідків, захисту людей і навколишнього середовища.

Ця дисципліна базується на засадах інтеграції теоретичних і практичних знань, отриманих студентами в загальноосвітніх закладах (природознавство, фізика,

хімія, основи безпеки життєдіяльності, фізкультура, трудове навчання тощо), одержаних при вивченні загальноосвітніх дисциплін у вищому навчальному закладі освіти, та набутому життєвому досвіді.

Основні задачі – забезпечення необхідного рівня знань, умінь та навичок з безпеки життєдіяльності на основі комплексного і міждисциплінарного підходу при підготовці спеціалістів всіх профілів, формування здібностей організації роботи й управління колективом з урахуванням вимог безпеки, формування навичок проектування і дослідження в галузі безпеки життєдіяльності, навчання (на основі теорії управління ризиками) основам експертизи, прогнозуванню й моделюванню можливих негативних наслідків і надзвичайних ситуацій, виникаючих у результаті прийняття необґрунтованих управлінських рішень і проєктів.

П'ятий рівень – післядипломна професійна освіта. Основна мета – розвиток проєктної культури дослідника в галузі безпеки життєдіяльності. Задачами даного рівня є розвиток здібностей та умінь проводити дослідження на основі системного розуміння та реалізації законів взаємодії «Людина – середовище», виховання високої моральної позиції та переконань про пріоритет людського життя та здоров'я окремої людини як вищої цінності.

В рішенні задач безперервного навчання особливе місце займає вища педагогічна освіта, основними

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильчук М. В., Медвідь М. К., Сачков Л. С. Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності / М. В. Васильчук, М. К. Медвідь, Л. С. Сачков. – К. : Фенікс, 2000. – 896 с.

2. Збірник документів з питань безпеки життєдіяльності в системі освіти. – Львів: ТЗОВ «Марка ЛТД», 1997.

3. Конституція України [Текст] : офіц. текст : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р. : станом на 1 січня 2006 р.]. – К. : Мін-во Юстиції України, 2006. – 124 с.

4. Заплатинський В.М. Методичні підходи до розробки типової всеукраїнської програми з безпеки життєдіяльності Природничі читання. Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини у сучасному суспільстві / В.М. Заплатинський // Матеріали науково-практичних конференцій. За редакцією – проф. Бойчука Т.М., проф. Мельничука С.В., проф. Іващука О.І., доц. Товкача Ю.В., доц. Проняєва Д.В. – Чернівці: Медуніверситет, 2014.

5. Казанчан А., Моїсеєнко Л., Овдій В. та ін. Концепція розвитку освітньої галузі «Безпека життєдіяльності» для 12-річної школи (проєкту) / Директор школи / А. Казанчан, Л. Моїсеєнко, В. Овдій. – 2001. – березень. – №10 (154). – С. 9-10.

6. Концепція національного виховання студентської молоді (рішення колегії МОН 25.06.2009 прото-

колом № 7/2-4) та Концепції національно-патріотичного виховання молоді (27.10.2009 № 3754/981/538/49).

7. Кузнецов В., Лук'янчиков В. та ін. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» / В. Кузнецов, В. Лук'янчиков // Освіта України. – 1997. – 12 грудня. – №50. – С. 6-8.

8. Збірник директивних документів з питань викладання нормативних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі», «Цивільна оборона» у вищому навчальному закладі. – К.: Основа, 2003. – С. 438-449.

9. Теоретико-методологічні підходи до безпеки життєдіяльності // Збірник наукових праць Південно-українського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського «Науковий вісник». – Одеса: Видавництво ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2008. – Випуск 6-7. – С. 196-201.

10. Чернов К. В. К методологии взаимодействия в безопасности жизнедеятельности / К. В. Чернов // Безопасность жизнедеятельности. – 2001. – №5. – С. 2-5.

11. Ivor J., Zaplatynskiy V. ... et al. Trestnepravo, kriminalistika, bezpecnostne vedy a forenzne discipliny v kontexte kontroly criminality. (collective monograph). Poca prof. JUdr. Ing. Viktorovi Poradovi, DrSc., Dr.h.c.mult. k 70. narodeninam./J. Ivor, V. Zaplatynskiy . Plzen: Vydavatelstvi a nakladatelstvi Ales Cenek, 2013. – 905 s. ISBN 78-80-7380-440-4.

Отже, безперервна освіта з безпеки життєдіяльності, охоплюючи усі вікові категорії, покликана поширити можливості людини в розкритті своєї індивідуальності, в підвищенні культурного та професійного рівнів, у полегшенні рішення життєво важливих для суспільства та особистості проблем: сформулювати особистість, готову діяти в непередбачених умовах, що прагне до постійного самовдосконалення та реалізації нових можливостей.

кол № 7/2-4) та Концепції національно-патріотичного виховання молоді (27.10.2009 № 3754/981/538/49).

7. Кузнецов В., Лук'янчиков В. та ін. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» / В. Кузнецов, В. Лук'янчиков // Освіта України. – 1997. – 12 грудня. – №50. – С. 6-8.

8. Збірник директивних документів з питань викладання нормативних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі», «Цивільна оборона» у вищому навчальному закладі. – К.: Основа, 2003. – С. 438-449.

9. Теоретико-методологічні підходи до безпеки життєдіяльності // Збірник наукових праць Південно-українського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського «Науковий вісник». – Одеса: Видавництво ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2008. – Випуск 6-7. – С. 196-201.

10. Чернов К. В. К методологии взаимодействия в безопасности жизнедеятельности / К. В. Чернов // Безопасность жизнедеятельности. – 2001. – №5. – С. 2-5.

11. Ivor J., Zaplatynskiy V. ... et al. Trestnepravo, kriminalistika, bezpecnostne vedy a forenzne discipliny v kontexte kontroly criminality. (collective monograph). Poca prof. JUdr. Ing. Viktorovi Poradovi, DrSc., Dr.h.c.mult. k 70. narodeninam./J. Ivor, V. Zaplatynskiy . Plzen: Vydavatelstvi a nakladatelstvi Ales Cenek, 2013. – 905 s. ISBN 78-80-7380-440-4.

REFERENCES

1. Vasilchuk, M. V., Medvid, M. K., Sachkov, L. S. (2000). *Zbirnyk normatyvnykh dokumentiv z bezpeky zhyttiediialnosti* [Collected normative documents of vital safety]. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
2. *Zbirnyk dokumentiv z pytan bezpeky zhyttiediialnosti v systemi osvity* [Collected documents of vital functions safety in the system of education]. (1997). Lviv: TzOV "Marka LTD [in Ukrainian].
3. *Konstytutsiia Ukrainy [Tekst] : ofits. tekst : [pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. iz zminamy, vnesenyi Zakonom Ukrainy vid 8 hrudnia 2004 r. : stanom na 1 sichnia 2006 r.]*. [Constitution of Ukraine from 1996, reviewed in 2004]. Kyiv: Min-vo Yustytysii Ukrainy, 2006. – 124 s.
4. Zaplatynsky, V. M. (2014). *Metodychni pidkhody do rozrobky typovoi vseukrainskoi prohramy z bezpeky zhyttiediialnosti Pryrodnychi chytannia. Fizychni vykhovannia, sport ta zdorovia liudyny u suchasnomu suspilstvi* [Methodics approaches to elaboration of standard Ukrainian programs vital functions safety Naturalistic reading. Physical education, sports and health of the man in modern society]. *Materialy naukovopraktychnykh konferentsii – Proceedings of scientific-practical conferences*. Boychuk, T. M., Melnychuk, S. V., Ivashchuk, O. I. (Eds). Chernivtsi: Medychnyi Universitet [in Ukrainian].
5. Kazanchan, A., Moiseenko, L., Ovdiiy, V. et. al. (2001). *Kontsepsiia rozvytku osvitnoi haluzi «Bezpeka zhyttiediialnosti» dlia 12-richnoi shkoly (proektu / Dyrektor shkoly [The concept of the development of the educational subject "Vital Function Safety" for the 12-level school (project / Director of the school)]* [in Ukrainian].
6. *Kontsepsiia natsionalnoho vykhovannia student-skoi molodi (rishennia kolehii MON 25.06.2009 protokol # 7/2-4) ta Kontsepsii natsionalno-patriotichnoho vykhovannia molodi (27.10.2009 # 3754/981/538/49)* [The concept of national education of students' youth (Board's Committee decision 25.06.2009 Protocol No. 7/2-4) and Conceptions of national-patriotic education of the youth (27.10.2009 No. 3754/981/538/49) [in Ukrainian].
7. Kuznetsov, V. , Lukianchikov, V. et. al. (1997). *Kontsepsiia osvity z napriamu «Bezpeka zhyttia i diialnosti liudyny»* [The concept of education from "Living and Professional Safety"]. *Osvita Ukrainy – Education of Ukraine*, 50, 6-8 [in Ukrainian].
8. *Zbirnyk dyrektyvnykh dokumentiv z pytan vykladannia normatyvnykh dystsyplin «Bezpeka zhyttiediialnosti», «Osnovy okhorony pratsi», «Okhorona pratsi v haluzi», «Tsyvilna oborona» u vyshchomu navchalnomu zakladi* [Collected Directives documents of teaching normative subjects "Vital Safety", "The base of Labour protection", "The Labour protection in the department", "Civil Defence" in higher education establishment]. (2003). Kyiv: Osнова [in Ukrainian].
9. *Teoretyko-metodolohichni pidkhody do bezpeky zhyttiediialnosti* [Theoretical and methodological approaches to the vital functions safety]. *Zbirnyk naukovykh prats Pivdenoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni K.D. Ushynskoho «Naukovyi visnyk» – Collection of scientific works of South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky "Naukovyi Visnyk"*, 6-7, 196-2001. (2008). Odessa: the publishing house SUNPU named after K. D. Ushynsky [in Ukrainian].
10. Chernov, K. V. (2001). *K metodologii vzaimodeystviy v bezopasnosti zhiznedeyatelnosti* [About methodology of interactions in life safety]. *Bezopasnost zhiznedeyatelnosti – Life Safety*, 5, 2-5 [in Russian].
11. Ivor, J., Zaplatynskiy, V. ... et al. (2013). *Trestnepravo, kriminalistika, bezpecnostne vedy a forenzne discipliny v kontexte kontroly criminality. (collective monograph)Pocha prof. JUDr. Ing. Viktorovi Poradovi, DrSc., Dr.h.c.mult. k 70. narodeninam. Plzen: Vydavatelstvi a nakladatelstvi Ales Cenek* [in Polish].

Татьяна Анатольевна Петухова,

кандидат педагогических наук, доцент кафедры технологической и профессионального образования,

Южноукраинский национальный педагогический университет имени К.Д. Ушинского,

ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина

БЕЗОПАСНОСТЬ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Среди разных научных направлений про безопасность человека особое место занимает научно-образовательное направление, в котором условно можно выделить пять уровней непрерывного образования в отрасли безопасности жизнедеятельности. Первый уровень – дошкольное образование, целью которого является воспитание и формирование безопасного поведения, понимание элементарных (биологических) связей в окружающей среде, особенности взаимодействия человека с ним. Второй уровень – общее образование (начальное, среднее, полное) –направленное на формирование ответственного отношения учащихся к безопасности жизнедеятельности и здоровья человека, разработка первичных практических навыков поведения в экстремальных ситуациях. Третий уровень – среднее профессиональное образование, которое предусматривает вместе с формированием профессионализма интеграцию общекультурной и профессиональной составляющих компетентности будущего специалиста с осознанием понимания необходимости безопасности труда, безопасного поведения в социуме и экологической культуры. Четвертый уровень – высшее профессиональное образование, где происходит непосредственная практическая деятельность или непосредственное участие в прогнозировании или моделировании результатов принятия управленческих решений и проектов. Особое место занимает высшее пе-

дагогическое образование, основными задачами которого является: обучение педагогов всех специальностей по вопросам безопасности жизнедеятельности с целью создания безопасных условий учебно-воспитательного процесса; подготовка преподавателей-организаторов по вопросам безопасности жизнедеятельности для заведений образования; внедрение курсов по вопросам безопасности жизнедеятельности и экологии в системе повышения квалификации учителей и преподавателей и переподготовки; непрерывное повышение компетентности организации управления предметной деятельностью на основе научно-исследовательской работы. Пятый уровень – последипломное профессиональное образование, заданием которого выступает проведение исследования на основе системного понимания и реализации законов взаимодействия «Человек–среда», воспитание высокой моральной позиции и убеждений про приоритет человеческой жизни и здоровья отдельного человека как высшей ценности. Непрерывное образование по безопасности жизнедеятельности охватывает все возрастные категории и призвано расширить возможности человека в раскрытии своей индивидуальности, в повышении культурного и профессионального уровней, в облегчении решения жизненно важных для общества и личности проблем.

Ключевые слова: безопасность, жизнедеятельность, непрерывное образование, образовательное пространство, уровни образования.

Tetiana Petukhova,
PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor of the
Department of Technological and Professional Education,
South Ukrainian National Pedagogical University named K.D. Ushynsky,
4, Fontanska Doroha Str., Odesa, Ukraine

LIFE SAFETY IN EDUCATIONAL SPACE

The scientific and educational direction, which consists of five levels of continuous education in the field of life safety, is especially important among various areas of sciences of human life safety. The first level is the preschool education aimed at educating and forming rules of safe behaviour, understanding elementary (biological) relations in the environment, peculiarities of human interaction with it. The second level is general education (primary, secondary, higher), which is oriented at the formation of the responsible attitude of students to life safety rules, the development of initial practical skills of behaviour in extreme situations. The third level is secondary vocational education, which suggests not only the formation of professionalism but also the integration of common cultural and professional components of the competence of a future employee who understands the need for safety, safe behaviour in society and environmental culture. The fourth level is higher professional education, where students are involved in practical activity, forecasting or modelling results of decision-making. The higher pedagogical education occupies the special place. The main tasks of this level are the following: training teachers of all disciplines on issues of life safety, creating a safe environment of the educational process; training teachers-organizers on issues of life safety for educational institutions; implementation of courses on life safety and environment in the system of training and retraining teachers; continuous improvement of competence of the organization management by subject activity on the basis of research work. The fifth level is the postgraduate professional education, aimed at conducting researches based on a systematic understanding and implementation of rules of interaction "human – environment", education of high moral position and beliefs about the priority of human life and health of an individual as the highest value. Continuous education on life safety includes all ages and is designed to expand the possibilities of people in discovering their individuality, and increase cultural and professional levels, facilitate solving vital problems of society and an individual.

Keywords: safety, vital functions, continuous education, educational space, levels of education.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор І. В. Бужина

Подано до редакції 01.03.2015